

KOLOSSKÝM 1:15-20 — PŘEEXISTENCE NEBO PŘEDNOST?

William M. Wachtel

Neboť nás vysvobodil z panství temnoty a přenesl nás do království svého milovaného Syna, v němž máme vykoupení, odpuštění hříchů. On je obrazem neviditelného Boha, prvorozený všeho stvoření. Neboť skrze něho byly stvořeny všechny věci, jak na nebesích, tak na zemi, viditelné a neviditelné, ať už trůny nebo panství, nebo vlády nebo autority – všechno bylo stvořeno skrze něj a pro něj. On je před všemi věcmi a v něm všechny věci drží pohromadě. On je také hlavou těla, církve; a on je počátkem, prvorozeným z mrtvých, aby sám přišel a měl první místo ve všem. Neboť se Otcí zalíbilo, aby v něm přebývala veškerá plnost, a aby skrze něj se sebou smířil všechny věci, způsobil pokoj skrze krev jeho kříže; skrze něho říkám, ať věci na zemi nebo v nebesích (Kol 1:13-20).

Ve standardním evangelickém komentáři jsou ustavičně používány dva texty z Pavlových spisů, aby vyučovaly osobní preexistenci Krista: Filipským 2:5-11 a Kolosským 1:15-20. Tyto texty jsou považovány za bašty trojiční teologie, vyjadřující v určitém smyslu Kristovo postavení Božstva. V době koncilu v Nikáji je jak ariáni tak athanasiáni rádi používali, aby dokázali, že Kristus existoval jako osobní bytost před svým narozením nebo „vtělením“. Rozdíl ovšem spočíval v tom, že ariáni si mysleli, že měl začátek a byl prvním stvořením, které Bůh učinil; zatímco athanasiáni si mysleli, že neměl žádný začátek, a byl s Otcem „spolurovný, spoluvěčný a téže podstaty“. Výsledkem takových pojmů bylo tvrzení, na kterém dnes trinitáři stále ještě trvají, že Ježíš musí být považován za Boha, stejně jako je za Boha považován Otec.

Tento autor se však vážně ptá, zda takové myšlenky byly v Pavlově mysli nebo v Boží inspiraci skrze Ducha pro Pavlovo psaní Písma. Například ve Filipským 2:5 Pavel prohlašuje, že vykládá historický příklad člověka Krista Ježíše (jako je tomu v 1 Tim 2:5), nikoli nějaký prehistorický příklad, do něhož mohou být vkládány myšlenky osobní preexistence. Může být totéž hodnoceno jako pravdivé pro Kolosským 1:15-20? Podívejme se pozorně na ten text a jeho důsledky.

Kristus, obraz Boha

Verš 15 nám říká, že Boží „milovaný Syn“ (v. 13, NASB) je „obrazem“ neviditelného Boha. Obraz je ovšem názorným zobrazením, kopií originálu. Samotná skutečnost použití slova „obraz“, nutně naznačuje, že existuje rozdíl v identitě mezi kopií a originálem. Když se člověk dívá do zrcadla, vidí „obraz“ sebe sama. Nepovažuje se za osobu, která je „za sklem“, ale za osobu, která je „před sklem“. Jediný důvod, proč pracovat na tomto bodě, je, že ke slovu „obraz“ bylo řečeno mnoho pošetilých věcí o tomto verši i o dalších, snažících se dokázat, že Kristus, „obraz Boží“ (2 Kor 4:4), je Bůh sám!¹ Slovo „obraz“ samotným svým významem stanoví, že Kristus není Bůh. Obraz není stejný jako originál, v tomto případě je originálem *Bůh*.

Když Ježíš řekl svým učedníkům: „Každý, kdo viděl mne, viděl Otce“ (Jan 14:9), netvrdil, že je Otcem (tvrzení, které by dokazovalo příliš mnoho, kdyby trinitářství bylo správné), ale spíše, že je jako Otec. Pisatel Hebreům (1:3) říká, že je „výslovným obrazem“ (KJV) - „přesným znázorněním“ (NIV, NASB) – Boží bytosti nebo Boží podstaty. Opět platí, že naše dvě slova „přesné znázornění“ a jediné řecké slovo *charaktér*,² ze kterých jsou tato dvě slova přeložena, zahrnují, že kopie je stanovena, založena na originálu. Pisatel Hebreům nám říká, že Bůh k nám promluvil skrze Syna, který je právě jako Bůh. Ale říci, že tento Syn je „právě jako“ Bůh, znamená uznat, že není ve skutečnosti Bůh sám, tj. ten, ke komu je nyní „přirovnán“.

¹ Viz například, *The Living Bible* o 2 Cor. 4:4.

² Toto slovo může být přepsáno jako „charakter“, ale moderní anglické slovo má poněkud daleko od svého původního řeckého významu. (V původním anglickém textu je *character*. Pozn, překl.)

Pisatel dále říká, že tato osoba, která je jako Bůh, po očištění našich hříchů svou smrtí, usedla na pravici Majestátu nahoře, další rozlišení mezi člověkem, který je „právě jako“ Bůh, a bytostí, která je Bůh, sám!³

Kristus, prvorozený

Verš 15 pokračuje tím, že nazývá Krista prvorozeným „každého stvoření“ (KJV) nebo „všeho stvoření“ (NIV, NASB). Jestliže „prvo“ ve slově prvorozený znamená pouze přednost v čase, a pokud „stvoření“ znamená *původní* stvoření Genesis 1, pak se musí zastávat případ pro osobní preexistenci Krista. Ariáni a athanasiani by museli mít pravdu ve svém tvrzení, že Kristus existoval jako osoba před svým narozením a že tato osoba ve skutečnosti opustila svůj předchozí způsob existence, aby se stala lidskou bytostí. Přesně toto v textech Filipským 2 a Koloským 1 *musí* najít jakákoli představa osobní preexistence. Zde zpochybňujeme, zda několik zásadních pojmů ve svém kontextu a v Písmu jako celku znamená to, co se všeobecně vykládá!

Začněme zkoumáním slova překládaného „prvorozený“ – *protokos*. Toto slovo se používá v Písmu mnohokrát, často k označení dítěte narozeného v rodině jako první. Když Ezau přišel ke svému otci Izákovi, aby přijal požehnání, které mu náleželo, hájil skutečnost, že je Izákův prvorozený – jeho *protokos* (Gen. 27:32 LXX). Jákob, druhorozený syn, již oklamal svého otce a obdržel požehnání určené pro Ezaua. Zvyk udělovat *zvláštní výsady* nebo hlavní dědictví prvorozenému synovi není vidět pouze v Bibli, ale také v pozdějších zákonech „primogenitury“ v Anglii a dalších zemích, které přiznávají rodinné dědictví nejstaršímu synovi.

V Písmu však existuje další význam pojmu *protokos*. Protože řecké slovo *protos* může znamenat buď první v čase, nebo první v postavení, „prvorozený“ může být použit k označení toho, kdo je poctěn *první nebo hlavní pozicí*, bez ohledu na čas narození. Tuto představu lze vidět v Exodu 4:22, kde Bůh přikázal Mojžíšovi, aby řekl faraonovi: „Toto říká JHVH: Izrael je můj prvorozený syn. ... Nechť můj syn odejde, aby mě uctíval.“ Je zřejmé, že zde slovo *protokos* (LXX) nemá nic společného s prvenstvím v čase, ale spíše s prvenstvím v postavení mezi národy, jak Bůh vidí jejich relativní důležitost.⁴ Totéž platí pro Jeremiáše 31:9 (38: 9 LXX), kde Bůh nazývá Efraima svým *protokos* (i když Efraimův bratr Manasse byl z obou starší). Opět je to přednost v postavení nebo v důležitosti, která je na zřeteli. Klasický příklad tohoto použití se nachází v Žalmu 89:27 (88:27 LXX), kde Bůh popisuje zhroucením slavy krále slíbeného Davidovi, Mesiáše: „Já ho také ustanovím za **svého prvorozeného, nejvýše postaveného z králů země.**“ Toto nej-přednější postavení jako Krále králů je věcí jmenování, nikoli doby narození!⁵ Tato fakta a tento zvyk, pokud jde o slovo „prvorozený“, mohou mít velký význam v tom, že nám pomáhají porozumět tomu, jak a proč může být Kristus v Koloským 1:15 nazýván „prvorozeným všeho stvoření.“ „Je-li *protokos* v Kol 1:15 vybrán a pak znovu v 1:18, aby se vyjádřila tato nadřazenost, je to proto, že výraz ‘prvorozený’ převzal jako slovo pro postavení ve SZ a pak se udržel v pozdějším judaismu.”⁶

Nade vším stvořením

NIV nazývá Krista „prvorozeným nad celým stvořením“, zatímco NASB má „prvorozeného všeho stvoření“, což odráží doslovný překlad genitivu. KJV také překládá genitiv doslovně: „prvorozený ze všeho stvoření.“ Překlad NASB a KJV lze tlumočit tak, že naznačují, že Kristus byl první *stvořenou* bytostí právě tak, jak věřili ariáni. Rozuměli, že „první“ odkazoval se na prioritu v čase. Proto Areios prohlásil, že „existo-

³ „Majestát“ je zde pravděpodobně použito jako ekvivalent božského jména JHVH.

⁴ „Když Nejvyšší dal národům jejich dědictví, když rozdělil celé lidstvo, stanovil hranice národů podle počtu synů Izraele. Neboť PÁNův díl je jeho lid, Jákob jeho vyhrazené dědictví“ (Deut 32:8,9 NIV).

⁵ Viz výtečná diskuse *protokos* v *Theological Dictionary of the New Testament*, VI, 871-881.

⁶ *Ibid.*, VI, 879.

val čas, kdy on nebyl,“ tj. předtím, než byl stvořen. Právě toto athanasiáni odmítali tak prudce, trvající na tom, že je věčný, „zplozený ve věčnosti, přede vším časem.“⁷ Pro ně to znamenalo, že byl „spoluvěčný“ s Otcem, a proto sám Bohem.

V tomto bodě je třeba zvážit, zda Pavel zde používá slovo „stvoření“ s odkazem na původní stvoření Genesis 1, nebo zda může mít na mysli to, co může být nazýváno „novým stvořením“. Pavel dále vymezuje toto stvoření jako zahrnující všechny věci „na nebi i na zemi, viditelné a neviditelné, ať už trůny nebo mocnosti nebo vlády či autority; všechno bylo stvořeno jím a pro něj.“ Jistě, právě Kristus sám popsal původní stvoření jako *Boží dílo* (Mar 13:19; srov. Heb 4:4, kde Bůh ne Ježíš odpočíval od díla stvoření) – naznačující, že Kristus sám sebe nepovažoval za stvořitele „všech věcí“ uvedených v Genesis 1:31.⁸ Zdá se, že Pavel ve skutečnosti dává přesný popis toho, co míní stvořenými „všemi věcmi“ – konkrétně „trůny, mocnosti, vlády, autority“. Pokud je to, co míní, pak se musíme ptát v jakém smyslu Kristus může být nazýván stvořitelem toho.

Těsně před svým nanebevstoupením Kristus řekl, že mu nyní byla dána „veškerá autorita v nebi i na zemi“ (Mat 28:18). Touto pravomocí pověřil své apoštoly, aby šli do celého světa a učili všechny národy a učili je všem jeho příkazům. Mojžíš předpověděl, že Mesiáš bude prorokem jako sám Mojžíš, jehož slovo bude mít sílu zákona, vyžadující poslušnost (Deut 18:15, 18, 19; Skutky 3:22, 23). Ale co jeho pravomoc „v nebi“? Pavel říká, že když byl Kristus vzkříšen z mrtvých a byl postaven na Boží pravici v „nebesích“, jeho nová pozice ho přivedla do postavení „daleko nad vši vládou a autoritou, mocí a nadvládou a nad každým titulem, který může být dán, nejen v současném věku, ale i v tom nadcházejícím“ (Ef 1:21). Nejen to, ale „Bůh umístil všechny věci pod jeho nohy“ (v. 22). Kolosským 1:17 to opakuje, když říká, že „v něm jsou všechny věci drženy pohromadě.“ Kol 2:10 ho popisuje jako „hlavu nad každou mocí a autoritou“. Bůh odměnil Ježíšovu „poslušnost až k smrti“ tím, že ho vysoce zvelebil a dal mu jméno, které je nad každým jménem. Ve jménu Ježíše se každé koleno musí poklonit, „na nebi i na zemi a pod zemí, a každý jazyk vyznává, že Ježíš Kristus je Pán, ke slávě Boha Otce“ (Fil 2:8-11).

Tato připsání svrchované autority Kristu, pod Bohem, naznačují, že když Kristus přišel, aby se posadil po Boží pravici, – postupně – založil nebo stvořil nový systém vládnutí mezi andělskými bytostmi jakož i připravil místo cti a služby v domácnosti svého Otce pro všechny jeho věrné lidi, a to jak v tomto věku, tak ve věku, který přijde (Jan 14:2, 3). To vše je tedy součástí „nového stvoření“. Toto *nové* stvoření, jak tento pisatel rozumí, je předmětem Kolosským 1:15–17. Pokud je tento názor správný, osobní preexistence Krista není na rozdíl od populárního výkladu vůbec předmětem našeho textu!

Přede všemi věcmi

Verš 17 prohlašuje, že Kristus je „přede všemi věcmi“ – *pro panton*. Tato fráze byla uchopena jako důkaz jeho osobní preexistence. Musí se však věnovat péče a všimnout si, že sloveso zde je v přítomném čase – „je“ – ne „byl“! Pavel nám neříká, že Kristus „byl“ přede všemi věcmi, důkaz o preexistenci. Co však znamená „před“? Řecké slovo zde použité – *pro* – má tři běžná použití: dříve, ve smyslu *místa* = „před čím“; dříve, ve smyslu *času* = „dříve než“; a předtím, ve smyslu *výtečnosti, pozice, výhody*.⁹ To poslední je vidět

7 V nikajském krédu uvedeno „zplozený od Otce před všemi věky“ – můj překlad z řeckého textu nalezeného v Schaffově *Creeds of Christendom*, II, 57. Viz též článek „Eternal generation,” str. 194, v *Baker's Dictionary of Theology*

8 „Bůh viděl všechno, co učinil, a bylo to velmi dobré.”

9 Arndtův a Gingrichův *Greek-English Lexicon of the New Testament and Other Early Christian Literature*, článek *pro*

v 1. Petra 4:8 – *pro panton*, „před všemi věcmi“ nebo „nade všemi věcmi“ = „nejdůležitější ze všeho“. Zde *pro* nemá nic co dělat s časem nebo místem, ale spíše zdůrazňuje, jak křesťanská láska je *nadřazená* všem ostatním ctnostem. Jakub 5:12 poskytuje další příklad stejného použití a fráze *pro panton*.

Říci, že Kristus je *pro panton*, znamená říci, že je, pod Bohem, Významný, Nejdůležitější Jedinec! Toto je podtrženo posledním tvrzením dalšího verše, popisujícího jej jako majícího ve všem „výtečnost“ (KJV), „nadřazenost“ (NIV), „první místo“ (NASB). Aby Pavel zdůraznil tuto výtečnost ještě více, přidává ke slovesu osobní zájmeno *proteuo* znamenající, že ON, *Kristus sám*, je na prvním místě v celém Božím vesmíru.! To pisateli připomíná faraonovo vyzvednutí Josefa na první místo v Egyptě. Řekl mu: "Budeš mít na starosti můj palác a všichni moji lidé se budou podrobovat tvým rozkazům. Jen s ohledem na trůn budu větší než ty. ... Tímto jsem ti svěřil celou egyptskou zemí. ... Já jsem faraon, ale bez tvého slova nikdo nezvedne ruku ani nohu v celém Egyptě." (Gen 41:40, 41, 44). Toto je druh výtečnosti a vladařství, jaký Bůh udělil svému Synovi – být nad všemi ostatními bytostmi – znázorněným jen matně příběhem Josefova vlastního vyvýšení!

Pavel vrší superlativy, aby prohlásil, že v Kristu „všechny věci drží pohromadě“. Řeckému slovesu překládanému „držet pohromadě“ – *sunistemi* – jsou tvůrci slovníků dávány různé definice. Jedna sugestivní definice je „držet pohromadě“. Všechny věci v Kristu drží pohromadě a poskytují vesmíru logický smysl. On je důvodem všeho, protože je jediným Bohem zplozeným Synem, dokonalým obrazem samotného Otce! Další definice je „mít své vlastní místo.“ Všechny věci ve vesmíru mají své vlastní místo, navržené Stvořitelem, JHVH, aby byly v dokonalém vztahu a harmonii se „Synem, kterého Bůh miluje“. (v. 13).

Kristovo vedoucí místo nad církví je častým tématem Pavlových spisů. Verš 18 vyhláší toto vedení, a dál ho nazývá *arche*, „začátek“ (KJV, NIV, NASB). Toto slovo také znamená „vládce, pravomoc“.¹⁰ To dává další důraz Pavlovu tématu Kristovy přednosti a nejvyšší autority pod Bohem. Díky této nyní udělené pravomoci v Kristu všechny věci začínají a končí. Jako začátek Nového stvoření je „prvorozený z mrtvých“, první lidskou bytostí, která povstala z hrobu jako nesmrtelná a stala se tak „účastníkem božské přirozenosti“. (2. Petrův 1:4). Jako *prototokos* je také „hlavním zrozeným“ z mrtvých, protože je na oplátku Dárcem života, Knížetem života, jehož hlas probudí a povolá spící mrtvé z hrobů (Jan 5:21-29; Skutky 3:15). A díky vzkříšení z mrtvých dosahuje svého nejvyššího postavení (v. 18: „aby“). To znamená, že tuto pozici ještě neměl.

Plnost Boha

„Boha těšilo, aby v něm přebývala všecka jeho plnost“ (v. 19). Zdá se, že minulý čas zde spojený s bezprostřední zmínkou o Kristově usmiřujícím díle při jeho smrti na kříži (v. 20) naznačuje, že Pavel má na mysli období Kristova smrtelného života. Tehdy byl Kristus naplněn Boží plností, stejně jako věřící jsou vyzváni, aby tuto plnost hledali pro svůj vlastní život dnes (Ef 3:19).¹¹ V Kristově případě však neexistovalo pro Ducha, který v něm pracoval, žádné omezení – byl naprosto naplněn Božím duchem a mocí po celou svou pozemskou službu.¹² Jeho počáteční výtečnost lze spatřit v tom, jak chodil po zemi, jako by byl sám Bůh.¹³

¹⁰ *Ibid.*, článek *arche*.

¹¹ „poznat tuto lásku, která překonává poznání – tak můžete být naplněni mírou veškeré Boží plnosti.“

¹² „Neboť ten, jehož poslal Bůh, mluví Boží slova; jemu Bůh dává Ducha bez omezení“ (Jan 3:34).

¹³ Když Filipským 2:6 mluví o historické osobě, o Kristu Ježíši, říká nám, že – jako *člověk* – byl v morfé Boha. Toto slovo, obvykle překládané „forma“, má v tomto kontextu v koiné řečtině jiný význam: „status, pozice, hodnota“. To je prokázáno použitím stejného slova ve verši 7, kde se ukazuje, že Kristus zaujal „status“ či „postavení“ služebníka. Srv. *morfé* v Moulton a Milligan, *The Vocabulary of the Greek Testament*; a Kenneth S. Wuest, *The Practical Use of the Greek New Testament*, str. 84.

Později, v Koloském 2:9, Pavel opět hovoří o Boží „plnosti“, ale popisuje ji zvláštním způsobem a v přítomném čase. „V Kristu žije v tělesné podobě veškerá plnost Božstva.“ Od jeho vzkříšení k tělesné nesmrtnosti a udělení mu „veškeré moci v nebesích a na zemi“ je Kristus vyvýšen svým Otcem na nejvyšší místo ve vesmíru, vedle Boha a je mu dáno nejvyšší jméno (Fil 2:9). Může být tedy popsán jako vlastník plnosti Božstva. Jak by mohla být silněji zdůrazněna jeho přednost než takto? To vše se však obchází a zkazí trojičnými představami a učením o Kristově osobní preexistenci! Kdyby tyto představy byly pravdivé, on už vlastnil – osobně – naprostou přednost dlouho předtím, než se narodil, než byl poslušný až k smrti. Ale, jak Pavel trvá na tom, že právě tato poslušnost – a pokora, z níž vycházela – byla důvodem a příčinou tohoto vyvýšení a této přednosti!